హయలక్షణసారము.

ఇది శ్రీపరవస్తు శ్రీనివాసా
చార్యులయ్యవారలుంగారిచేత
డెబ్బదిసంవత్సరముల
క్రిందట
రచింపఁబడినది

Publisher Sreeparavastu Sreenivasa
Jagannadhaswami Ayyavaralugaru,

Printed by D. Guranna, at the Arsha Press,
Vizagapatam.
1893.

ప్రకరణసూచిక.

	పేజి
అవయవసంజ్ఞలు.	౧
దశాక్షేత్రవిభాగప్రకరణము.	౫
శారీరప్రకరణము.	౬
బ్రాహ్మణాదిజాతిప్రకరణము.	౯
వర్ణప్రకరణము.	౧౦
ఆవర్తప్రకరణము.	౧౬
సత్వప్రకరణము.	౨౪
ఛాయాప్రకరణము.	౨౬
గంధప్రకరణము.	౨౬
స్వరప్రకరణము.	౨౭
గతిప్రకరణము.	౨౮
వుండ్రప్రకరణము.	౨౯
పుష్పప్రకరణము.	౩౦
వయఃపరిమాణప్రకరణము.	౩౧
మహాదోషప్రకరణము.	౩౫

అశ్వశాస్త్రము

అవయవములు.

జిహ్వ ౧ నాలుక.

తాలువు ౧ నాలుకమీదిదవుడ (అంగిలి).

సూనము ౧ నాలుక క్రింది దవుడ.

దంతములు ౪౦.

వ్యంజనదంతములు ౨౪ వయఃపరీక్ష చేసెడిదంతములు క్రిందివిని మీదివి.

దంష్ట్రాంకురములు ౪ కోరలు క్రిందివిని మీదివిని.

హనుజములు ౧౨ నమలెడిపండ్లు.

ఓష్ఠములు ౨ క్రిందిమీది పెదవులు.

సృక్వులు ౨ సెలవులు.

చుబుకము ౧ గడ్డము.

ప్రపానము ౧ మీదిపెదవికి మీదిభాగము.

ప్రోథము ౧ ప్రపానమునకు మీదిభాగము.

నాసాపుటములు ౨ ప్రోథమునకు వలపలి దాపలి భాగములు (ముక్కురంధ్రములు)

ఘోణ ౧ ప్రోథనేత్రములకుమధ్యభాగము. (ముక్కు)

వర్త్మలు ౨ ఘోణను దాపలి వలపలి భాగములు.

శుక్తికలు ౨ వర్త్మలకు మీదిభాగములు.

గండములు ౨ నాసాహనువుల మధ్యభాగములు (చెక్కిళ్లు)

అశ్రుపాతములు ౨ ఘోణాగండముల మధ్యభాగములు.

(కను దిపవ గుంటలు)

నేత్రములు ౨ కన్నులు.

శుక్లమండలములు ౨ కన్నుల తెల్లగుడ్లు.

కృష్ణమండలములు ౨. తెల్లగుడ్లనడిమి నల్లగుడ్లు.

కనీనికలు ౨ దృష్టిమండల సంజ్ఞ కలిగిన నల్లగుడ్లనడిమి పిల్లగుడ్లు. (పాపలు)

అపాంగములు ౨ కనీనికల వెలుపలిభాగములు.

నేత్రకూటములు ౨ కనీనికల లోపలిభాగములు (కొలుకులు)

భ్రూవులు ౨ కనుబొమ్మలు.

ఫాలము ౧ భ్రూస్తవముల మధ్యభాగము.

స్తవము ౧ ఫాలమునకు మీదిభాగము.

శిరస్సు ౧ తల.

కర్ణములు ౨ చెవులు.

విధురులు ౨ చెవుల వెనుకభాగములు

కటములు ౨ కర్ణశంఖముల మధ్యభాగములు (కణతలు).

శంఖములు ౨ కటనేత్రాంతముల మధ్యభాగములు.

ఘోటములు ౨ కటశంఖముల మీదిభాగములు.

హనువులు ౨ గండసమీపబాహ్యభాగములు. (క్రిందిగెడ్డవు రెండువైపులు)

నిగాళము ౧ కంఠహనువుల మధ్యభాగము.

గళము ౧ నిగాళవక్షస్స్థలమధ్యభాగము.

క్రోడము ౧ కంఠమూలమందలి బాహూమధ్యభాగము.

బాహువులు ౨ భుజములు.

జానువులు ౨ బాహువుల క్రిందిభాగములు (మోకాళ్లు)

కీనములు ౨ జానువులకు మీదనుండెడి కాయలు.

జాహుత్రికములు — జానువులక్రిందిన మీఁదిభాగములు.
మందరములు — జానువులనుండటి గుంపులు.
జంఘలు — జానువులక్రిందిభాగములు.
కళలు — జంఘలవెలుపలిభాగములు.
కూర్చకములు — జంఘలక్రిందిభాగములు.
పరిహస్తములు — కూర్చములక్రిందిభాగములు.
కిణములు — కూర్చమధ్యములయందున్న కాయలు.
కుష్టికలు — కూర్చములక్రిందిభాగములు.
ఖురములు — కుష్టికలక్రిందిభాగములు (డెక్కలు).
నఖశిఖలు — ఖురాగ్రభాగములు.
మండూకలు — డెక్కలమధ్యభాగములు.
పార్ష్ణులు — మడమలు.
కక్షములు — కరమూలముల వెనుకటిభాగములు.
క్రోడపీఠము — బాహుమధ్యభాగమందలి ఉబ్బరి.
హృదయము — క్రోడపీఠోదరమధ్యభాగము.
ఉదరము — నాభిహృదయములమధ్యభాగము.
నాభి — బొడ్డు.
కోష్ఠములు — ఉదరపార్శ్వభాగములు.
రోమాళి — నూగారు.
పార్శ్వములు — కక్షములవెనుకభాగములు.
కుక్షిస్ఫురణములు — పార్శ్వములవెనుకభాగములు.
రంధ్రములు — కుక్షిస్ఫురణములకు సమముగా వెనుకనున్న కుక్షిమూలప్రదేశములు.
ఉపరంధ్రములు — రంధ్రములక్రిందిభాగములు.
మన్యలు — కంఠపార్శ్వముల[illegible]భాగములు.

గ్రీవ ౧ శిరోభుజముల మధ్యభాగము.
స్కంధములు ౨ గ్రీవకు ఉపరిభాగములు.
కేశాది ౧ కేసరస్థానము.
కేశాంతములు ౨ శిరస్సునకును చెవులకును వెనుక ప్రదేశములు.
వహములు ౨ కేశాంతసమీపభాగములు.
శాకసములు ౨ వహసమీపభాగములు.(జత్రుదేశములు
కకుదము ౧ శాకసముల మీఁది ప్రదేశము.
అంసము ౧ కకుదోపరిభాగము.
ఆసనము ౧ కకుదమునకు వెనుకటిభాగము. అనఁగా మనుష్యుఁడు కూర్చుండు స్థలము.
పృష్ఠము ౧ ఆసనమునకు వెనుకటిభాగము.
త్రికము ౧ పృష్ఠమునకు వెనుకభాగము (వెనుపూస)
జఘనము ౧ త్రికమునకు వెనుకభాగము.
పుచ్ఛము ౧ తోఁక.
గుదము ౧ పుచ్ఛము క్రిందిభాగము.
భాసలములు ౨ ముష్కగుదమధ్యభాగము యొక్క పార్శ్వభాగములు.
రోహిణీసంధులు ౨ భాసలముల క్రిందిభాగములు.
స్ఫిక్కులు ౨ గుదపార్శ్వమందలి మెరకభాగములు.
వంక్షణములు ౨ అక్కడిలోతుభాగములు.
ముష్కములు ౨ అండములు.
మేహనము ౧ మేఢ్రము.
ఊరువులు ౨ తొడలు.
స్థూలులు ౨ తొడల క్రిందిభాగములు.

వక్రసంధులు ౼ స్కంధముల క్రిందిభాగములు.
జంఘులు ౼ వక్రసంధుల క్రిందిభాగములు.
మండరములు ౼ వక్రసంధులకును జంఘులకును మధ్యభాగములు.
కళలు ౼ జంఘుల వెలుపలిభాగములు.
కూర్చములు ౼ జంఘుల క్రిందిభాగములు.
కిణములు ౼ కూర్చములమధ్యమునందున్న కాయలు.
కుష్ఠికలు ౼ కూర్చముల క్రిందిభాగములు.
ఖురములు ౼ కుష్ఠికల క్రిందిభాగములు అనఁగా డెక్కలు.
నఖశిఖలు ౼ ఖురాగ్రభాగములు.
మండూకులు ౼ డెక్కల మధ్యభాగములు.
పార్ష్ణులు ౼ మడమలు.

దశాక్షేత్రవిభాగప్రకరణము.

దశాక్షేత్రవిభాగమనఁగా దశావిభాగంబును క్షేత్రవిభాగంబును.

౧ దశావిభాగము—అశ్వములకు పరమాయుః ప్రమాణమైన ౩౨ సంవత్సరములలో పదియవభాగమైన ౩ సంవత్సరముల ౩ నెలల ౧౨ దినములు ఒక్కదశ. ఇట్టి దశలు పది.

౨ క్షేత్రవిభాగము—క్షేత్రములనఁగా శరీరభాగములు. అవియును దశలవలె దశసంఖ్యకలవి. అవి యెవ్వియెన్నను. ౧ శిరస్సు మొదలుగా ఓష్ఠములవఱకుఁ గలది ప్రథమక్షేత్రము. ౨ ప్రపానము మొదలుగా స్కం

ము తుదగాఁగలది రెండవక్షేత్రము. ౩ మన్యాగళస్కం ధంబులు మూడవక్షేత్రము. ౪ శకుది కాకస జత్రు వక్షో భాగంబులు నాలవక్షేత్రము. ౫ బాహుక్రోడంబులయిదవ క్షేత్రము. ౬ హృదయ కక్షా పార్శ్వంబు లాఱవక్షేత్ర ము. ౭ పృష్ఠోదరనాభిప్రదేశంబులు ఏడవక్షేత్రము. ౮ కుక్షిరంధ్రోపరంధ్రగుహ్యస్థానంబు లెనిమిదవక్షేత్ర ము. ౯ ఊరుబీజరోహిణీస్థూలలు తొమ్మిదవక్షేత్రము. ౧౦ ఖురాంతజంఘాచతుష్టయము పదియవక్షేత్రము.

ఈ చెప్పిన క్రమము అశ్వములకు. బడబలకుఁగొ డిగలకు ఈ చెప్పినదానికి వ్యత్యస్తముగా అనఁగా ద శమక్షేత్రంబాదిగా ఆదిక్షేత్రంబు డశమంబుగా క్షేత్ర విభాగమును నిర్ణయింపవలయును.

శారీరప్రకరణము.

శుభాశ్వములు (గుఱ్ఱములును గోడిగలును.)

౧ చతురశ్రమైన శోభగలముఖముగలిగిన యశ్వము.

౨ వైడూర్యమువలె నయినను, సువర్ణమువలె నయి నను, స్ఫటికమువలెనయినను, పద్మమువలెనయిన ను, మల్లెపువ్వవలెనైనను, మకరందమువలెనయి నను, కెండినేత్రములవలెనయినను, లొటిపిట నే త్రములవలెనయినను, గజ నేత్రములవలెనయిన నుండి, దీర్ఘములును విశాలములును ప్రసన్నము లునయిన నేత్రములుగలది.

౩ మయూరాక్షము = నెమలికన్నులవంటి కన్నులు గలది.

౪ క్రౌంచాక్షము = క్రౌంచపక్షి కన్నులవంటి క
న్నులుగలది.

౫ కపోతాక్షము = గువ్వకన్నులవంటికన్నులుగలది.

౬ కోకాక్షము = చక్రవాకపక్షి కన్నులవంటి కన్ను
లుగలది.

౭ మల్లికాక్షము = తెల్లని కన్నులుగలది.

౮ ఇంద్రాయుధము = నల్లని కన్నులుగలది.

౯ విస్తీర్ణములును గంభీరములునైన నాసాపుట
రంధ్రములుగలది.

౧౦ సమానదంతపంక్తులు గలది.

౧౧ సమానోష్ఠపుటద్వయము గలది.

౧౨ వర్తులములును దృఢములునయిన డెక్కలుగలది.

౧౩ ఇంచుక ఉన్నతములయిన లలాటమును కకుదము
ను శిరస్సును గలది.

౧౪ ఇంచుక నమ్రములైన స్కంధమును ఘోణయును
కుక్షికలును పృష్ఠమును గలది.

౧౫ వక్రములును సుందరములునయిన వక్షస్థలును
పార్శ్వములును గలది.

౧౬ కుఱుచలయిన శ్రోత్రమును ఆసనమును కూర్చము
లును కుక్షికములును గలది.

౧౭ వర్తులములయిన జంఘలును విడుపులును బాహువులు
ను జానువులును కలది.

౧౮ విశాలములయిన వక్షస్థలమును జఘనమును కలది.

౧౯ కుఱుచయిన బాహువులును జంఘలును మొగము
ను ఫాలమును గలది.

౨౦ పూర్ణములయిన కుక్షిస్ఫురణములును ఉదరమును

కలది.

౨౧ పొడవయి తెలుపయిన కేసరములుగా, జానువుల పర్యంతము పొడవుగల వాలమును కలది.

౨౨ కుఱుచలయిన గండములును కర్ణములును గడ్డమును అండములును కలది.

౨౩ చంచలములైన జిహ్వయును కర్ణములును నేత్రములును పాదములును పుచ్ఛమును కలది.

౨౪ సన్ననివైన నెలవులును ఓష్ఠములును జిహ్వయును చర్మమును కలది.

౨౫ సన్నములైన బాహువులు కలది.

౨౬ దళమయిన అధరోష్ఠము కలది.

౨౭ తళతళని మెఱసెడి నేత్రములు గలది.

అశుభాశ్వములు.

౧ రోదనాశ్వము= ఎప్పుడును కన్నీళ్లు వడలుచునుండునది.

౨ పింగళాక్షము= పచ్చనయిన రెండుకన్నులు గలది.

౩ ఏకపింగళనేత్రజము=ఏకపింగళమైన బచ్చబెపుట్టునది.

౪ సత్త్వహీనము.

౫ దీర్ఘములైన వాలమును, బాహువులును జంఘలును స్కంధమును ఆసనమును కర్ణమును మెడయును కలది.

౬ గోడిగలను పోలినది.

శుభబడబలు (మంచిగోడికలు).

౧ వెడల్పుగలవెన్నును, కుఱుచలయిన్న కేశములును, పొడవైన మెడయును, నిడుదయయినవాలమును, క

అది- ఇది అధిపతికి శుభమును జేయును.

౨ పలుచనయి కుఱుచయయిన కొంకటికలది- దీనికి జవసత్త్వములు అధికముగా కలిగియుండును- శుభమును జేయును.

౩ పొడవైన ముఖమును నిడుదలయి వెడల్పుకలయి న నేత్రములును వక్షస్థలములును మెడయును వెన్నును కలిగినది- ఇది అధిపతికి శుభమును జేయును.

౪ గుఱ్ఱములను బోలినది- అధిపతికి శుభమును జేయును- గుఱ్ఱములను బోలినగోడిగలకు విషమపాదిత్వము మొదలయిన దోషములను ఆలోచించనక్కఱలేదు-

బ్రాహ్మణాది జాతి ప్రకరణము.

మంచిధ్వనియును సుగంధమును సుశీలత్వమును సౌందర్యమును గలిగిన తెల్లని గుఱ్ఱము బ్రహ్మజాతి.

గంభీరధ్వనియును అతిశౌర్యమును శౌర్యమును లాఘవమును జవసత్త్వములును కలిగిన యెఱ్ఱని గుఱ్ఱము క్షత్రజాతి.

అభిమానశూన్యత్వమును మృదుత్వమును చాంచల్యమును కలిగిన పచ్చనిగుఱ్ఱము వైశ్యజాతి-

క్రోధమును చాంచల్యమును కలిగిన నల్లనిగుఱ్ఱము శూద్రజాతి.

వర్ణ ప్రకరణము.

సాధారణవర్ణములు, అనువర్ణములు, చిత్రవర్ణములు, అని వర్ణములు మూడుప్రకారములు కలవి.

అందు సాధారణవర్ణములు.

౧ కర్కము=అచ్చతెలుపది. ఇది తెనుఁగున కర్కి యనఁబడును. దీనికి అధిదేవత శ్రీకృష్ణులు.

౨ హేమము=అచ్చపు నలుపుది. దీనిని తెనుఁగున గొంగడందురు. దీనికి అధిదేవత సూర్యుఁడు.

౩ హారితము=అచ్చపు పచ్చనిది. దీనిని తెనుఁగున హరియఁడందురు. దీనికి అధిదేవత ఇంద్రుఁడు.

౪ శోణము=అచ్చపు ఎఱ్ఱనిది. దీనిని తెనుఁగున బింబీయని యందురు. దీనికి అధిదేవత అగ్ని.

అనువర్ణములు.

౧ గంగాజలవర్ణి = గంగాజలవర్ణమువంటి వర్ణముగలది. దీనిని తెనుఁగున గంగుపాణియని యందురు. దీనికి అధిదేవత బ్రహ్మ.

౨ మేఘవర్ణి=మేఘవర్ణమువంటి వర్ణముగలది. దీనికి అధిదేవత వరుణుఁడు.

3 కపిలవర్ణి=ఎరుపును నలుపును గలిసిన వర్ణము గలది. దీనికి అధిదేవత శివుఁడు.

౪ శుకవర్ణి=ఆకుపచ్చ వర్ణముగలది. దీనిని తెనుఁగున శుకాంగి యందురు. దీనికిని అధిదేవత శివుఁడే.

౫ నీలోత్పలవర్ణి=నల్లగలువవర్ణమువంటి వర్ణముగలది. దీనికి అధిదేవత వాయువు.

౬ కుముదవర్ణి=తెల్లగలువవర్ణమువంటి వర్ణముగలది. దీనికి అధిదేవత కుబేరుఁడు.

౮ నీలవర్ణి=నీలమణివర్ణమువంటి వర్ణముగలది. ఇది తెనుఁగున నీలినియనఁబడును. దీనికి అధిదేవత అదితి.

౯ మధుపుష్పవర్ణి=ఇప్పపుష్పవర్ణమువంటి వర్ణముగలది ఇది తెనుఁగున రేవటినీలడనఁబడును. అధిదేవత చంద్రుఁడు.

౯ సితాసితవర్ణి=సితాసితవర్ణములు కలిసిన వర్ణముగలది. తెనుఁగున రేవటినీలఁడనఁబడును.

౧౦ అంజనవర్ణి=కాటుకవర్ణమునంటి వర్ణముకలది. తెనుఁగున అంజనకేశుఁడని చెప్పఁబడును.

౧౧ రక్తపాటలము = రక్తవర్ణము అధికముగాను పాటలవర్ణము క్రొద్దిగానును కలిసిన వర్ణము కలది.

౧౨ సింధువారకము = వావిలిపూవు వర్ణమువంటి వర్ణము కలది.

చిత్రవర్ణములు.

ఈ చిత్రవర్ణములు కల అశ్వములన్నియును హాలాహాసంజ్ఞకలవి.

అందు శుభములు.

౧ పంచకల్యాణము=శరీరమందంతట అన్యవర్ణమును తెల్లని పాదచతుష్టయమును మొగమును గలది. ఇది అధిపతికి జయమును కలుగఁజేయును.

౨ అష్టమంగళము=శరీరమందంతట అన్యవర్ణమును తెల్లని పాదచతుష్టయమును శిరస్సును వాలమును ముఖమును వక్షస్థలమును కలది. ఇది అధిపతిని రారాజును చేయును.

౩ శ్యామకర్ణము=శరీరమందంతట తెల్లనివర్ణము కల్గి నల్లని చెవులు కలది- అధిపతికి శుభమును జేయును.

౪ చతుర్భద్రము=శరీరమందంతట అన్యవర్ణమును తెల్లనిపాదచతుష్టయమును గలది- ఇది అధిపతికి సార్వభౌమత్వమును జేయును.

౫ దివావైజయికము=ఎఱ్ఱని పూర్వార్ధశరీరభాగమును తెల్లనిపశ్చిమార్ధశరీరభాగమునుకలది- ఇది అధిపతికి పాపనాశమును జేయును.

౬ నిశావైజయికము=తెల్లని పూర్వార్ధశరీరభాగమును ఎఱ్ఱని పశ్చిమార్ధశరీరభాగమును కలది- ఇదియును అధిపతికి పాపనాశమును జేయును-

౭ రక్తాగ్రకర్ణి=ఎఱ్ఱని కొనచెవులు గలది- ఇది దీర్ఘాయువపుచు-

౮ శ్వేతబాహువు=తెల్లని బాహువులు కలది- ఇది రాజావాహనము- అధిపతికి శుభమును జేయును-

౯ త్రిభద్రము=తెల్లని ముఖమును పూర్వాంఘ్రులును గలది- ఇది అధిపతికి యుద్ధజయమును చేయును-

౧౦ శ్వేతఖురి=తెల్లని గొరిజలుకలది- అధిపతిని లక్ష్మీనివాసమునుగా జేయును.

౧౧ హరితదక్షిణపాది=పచ్చని వలపలి కాళ్లు కలది- ఇది అధిపతికి శుభమును చేయును.

౧౨ ఊర్ధ్వానేకరేఖస్రోత్రి=మూతిని అనేకములయిన ఊర్ధ్వరేఖలు కలది- ఇది దీర్ఘాయువశ్రను- అధిపతికి సర్వదేశములయందును శుభమును చేయును.

౧౩ త్రిరేఖప్రోథి=మూతిని మూడురేఖలుగలది. ఇది దీర్ఘాయువును అధిపతికి శుభమును చేయును.

౧౪ దీర్ఘైకరేఖా విశిష్ట త్రిరేఖప్రోథి=మూతిని ఎక్కడ తెగకుండ మూడురేఖలుగలదై పొడవైన యొక్క రేఖగలది. అధిపతికి దీర్ఘాయువును శుభమును చేయును.

౧౫ శ్రీకారరేఖాప్రోథి=మూతిని శ్రీకారమువంటి రేఖగలది. అధిపతికి శుభమును దీర్ఘాయువును చేయును.

౧౬ దక్షిణకర్ణాగ్రశ్విత్రి=వలపలి చెవితుదను బొల్లికలది.

౧౭ వామకర్ణాగ్రశ్విత్రి=ఎడమచెవితుదను బొల్లికలది. అధిపతికి పుత్రలాభమునున్ను పాపనాశమునున్ను చేయును.

౧౮ జానుశ్విత్రి=మోకాలియందు బొల్లికలది. అధిపతికి శుభమును చేయును.

౧౯ అండశ్విత్రి = అండములయందు బొల్లికలది. అధిపతికి భార్యాలాభమునును పుత్రలాభమునును సంపదను చేయును.

౨౦ మేఢ్రశ్విత్రి = మేఢ్రమందు బొల్లిగలది. అధిపతికి భార్యాలాభమునును పుత్రలాభమునును సంపదనును చేయును.

౨౧ కంఠశ్విత్రి = కంఠమందు బొల్లిగలది. అధిపతికి భూమండలాధిపత్యమునును ఇంద్రభోగమునును గలుగఁజేయును.

౨౨ కక్షశ్విత్రి=కక్షమందు బొల్లిగలది.

౨౩ నాభిశ్శుక్తి = బొడ్డు యందు బొల్లి గలది.
౨౪ వక్షశ్శుక్తి = వక్షమందు బొల్లి గలది-
ఇవి (౨౨-౨౩-౨౪) అధిపతికి భూమండలాధి
పత్యమును లక్ష్మీనివాసమును చేయును.
౨౫ సుప్తశుక్తి = లలాటోపరి భాగమందు బొల్లి గలది
అధిపతికి రాజ్యలాభమును చేయును.
౨౬ కర్ణమూలశ్శుక్తి = చెవి మొదట బొల్లి గలది- అ
పతికి భార్యాలాభమును పుత్రలాభమును చే
యును.
౨౭ లలాటశ్శుక్తి = ముఖమందు బొల్లి గలది- అధిపతి
ధనలాభమును చేయును.
౨౮ కేశాంతశ్శుక్తి = కేశాంతమందు బొల్లి గలది- అ
పతికి రాజ్యలాభమును చేయును.
౨౯ పశ్చిమాంఘ్రిశ్శుక్తి = వెనక కాళ్లయందు బొల్లి
లది- అధిపతిని లక్ష్మిని కలుగ జేయును.

అశుభములు.

౧ మార్జాలవర్ణి = శరీరమందంతట పిల్లి వర్ణమున
వర్ణముగలది- అధిపతికి సంపన్నాశమును చే
ను.
౨ సారంగవర్ణి = శరీరమందంతటను ఇట్టి వర్ణ
వంటి వర్ణముగలది- ఇదియును అధిపతికి సం
న్నాశమును చేయును-
౩ వామహనురేఖ = డాపలిహనువునందు రేఖగలది-
ధిపతికి కలహమునను శత్రువృద్ధిని చేయును
౪ వాలవామభాగరేఖ = వాలముయొక్క వామభాగ
దు రేఖగలది- అధిపతికి కలహమునను శత్రువ

నిని చేయును.

౫ హరితాగ్రకర్ణి = పచ్చని కొనచెవులుగలది.

౬ నీలాగ్రకర్ణి = నల్లని కొనచెవులుగలది.

ఇవి (౫ - ౬) అల్పాయుష్యులగును.

౭ శ్వేతోదరి = నల్లని శరీరంబును తెల్లని ఉదరంబును కలది. అధిపతికి కులక్షయమును చేయును.

౮ కరదాళి = నల్లని నోరుగలది. అధిపతికి అశుభమును చేయును.

౯ శ్వేతదక్షిణపాద = తెల్లని వలపలి కాళ్లుగలది. అధిపతికి అశుభమును చేయును.

౧౦ హృదయశ్విత్రి = హృదయమందు బొల్లిగలది. అధిపతికి యుద్ధాపజయమును చేయును.

౧౧ గండశ్విత్రి = గండమూలయందు బొల్లిగలది. అధిపతికి యుద్ధమందు అపజయమును చేయును.

౧౨ ఉదరశ్విత్రి = కడుపునబొల్లిగలది. అధిపతికి యుద్ధములు సంఘటింపజేయును.

౧౩ కకుదశ్విత్రి = మూపురమందు బొల్లిగలది.

౧౪ ఆసనశ్విత్రి = వెన్నునబొల్లిగలది.

౧౫ త్రికశ్విత్రి = వెన్నుపూసయందు బొల్లిగలది.

౧౬ గుదశ్విత్రి = గుదమందుబొల్లిగలది.

౧౭ వక్రసక్థశ్విత్రి = కొంకులయందు బొల్లిగలది.

౧౮ ప్రోథశ్విత్రి = మూతినిబొల్లిగలది.

౧౯ కాకసశ్విత్రి = జత్రుదేశములయందు బొల్లిగలది.

ఇవి (౧౩ — ౧౯) అధిపతికి అశుభమును చేయును.

ఆవర్త ప్రకరణము.

ఆవర్తములు (సుడులు) ఎనిమిది విధములగు నాకారములు గలిగి యెనిమిది నామముల చేత వ్యవహరింపబడును.

౧ శుక్తి = ముత్యపు చిప్పవంటి యాకారము కలది. అంగుళద్వయ పరిమితము.

౨ ఆవర్తము = నీటి సుడివంటిది. అంగుళత్రిభాగపరిమితము.

౩ సంఘాతము = తేజఃపుంజమువంటిది. అష్టాంగుళపరిమితము.

౪ పాదుక = పావవంటిది. చతురంగుళపరిమితము.

౫ అర్ధపాదుక = నడిమికివిరిగినపావలోసగమువంటిది. హీనపాదాంగుళపరిమితము.

౬ అవలీఢము = దూడ నాకుడువంటిది. అంగుళత్రయపరిమితము.

౭ శతపది = జెఱ్ఱివంటిది. చతురంగళ పరిమితము.

౮ ముకుళము = మల్లెమొగ్గవంటిది. అంగుళచతురాగ్ర పరిమితము.

ఈ యెనిమిదియు నే చెప్పిన పరిమాణముల కల్పాధికములు కాకుండెనా, ఇంకను జెప్పంబడు ఫలములనిచ్చును. లేకున్న ఫలప్రదములు కావు.

ఆవర్తములు సామాన్యముగా త్రయోవింశతుత్తరశత (౧౨౩) సంఖ్యలు. ఇవి శుభములనియును అశుభములనియును రెండు తెఱంగులు. అందు శుభావర్తములు నలువది యేడును (౪౭) ధ్రువములనియు నాగంతుకములనియు రెండు విధములు.

అందు ధ్రువములు పది.

౨ ధ్రువములు వక్షస్థలమునందు.
౨ ,, శిరస్సునందు.
౨ ,, రంధ్రములయందు.
౨ ,, ఉపరంధ్రములయందు.
౧ ,, లలాటమందు.
౧ ,, ప్రపానమందు.

ఫలము.

ఈ పది ధ్రువములు నశ్వముల కన్నిటికి నుండవలసినవి. ఇవి కలిగియుండు నశ్వము దీర్ఘాయువై యుండును. అధిపతికి మంగళప్రదము. వీనిలో నొకటి తక్కువయిన నల్పాయువు నధిపతికి నమంగళకరమునగును.

ఆగంతుకములు ముప్పదియేడు.

౧ రోచమానము = గళమునకు ఆఱు అంగుళములు క్రిందుగా నుండును. భూమండలాధిపత్యమును కలుగఁజేయును.

౩ శ్రీవృక్షకము = రోచమానము, తనదిగువను వక్షమందు నాలుగు సుడులు కలిగియుండెనా శ్రీవృక్షకమనఁబడుచుండును. దీనికిఫలములు సంతోషము. సంపద. భోగము. ప్రతాపము. శత్రుజయము.

౧ దేవమణి = గళమునకు నాలుగంగుళముల క్రింద నుండును. ఇంద్రవైభవమును కలుగఁజేయును.

౨ మేఖల = ధ్రువములలోనివి కాక ఉపరంధ్రములలో కలుగునవి. మణిమయభూషణసంపత్తినిఁ జేయును.

౨ వృషభములు = కర్ణమూలమందు పుట్టునవి. మణికుండలాది సంపత్తిని కలుగఁజేయును.

౨ అశ్రుపాతావర్తి = ఘ్రాణమును గండములకును మధ్యభాగములయందు సుడులుగలది. అధిపతియొక్క చతురంగబలనాశమును జేయును.

౨ నేత్రకూటావర్తి = కన్నుల మీదిరెప్పలయందు సుడులు గలది. అధిపతికి అక్షి వ్యాధులను జేయును.

౨ భ్రూమధ్యావర్తి = కనుబొమల మధ్యభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి మిత్రులతో విరోధమును జేయును.

౨ కర్ణాగ్రావర్తి = చెవులకుదలయందు సుడులు గలది. అధిపతికి కర్ణనాశమునయినం గర్ణరోగమునయినం జేయును.

౨ విద్యావర్తి = చెవులవెనకభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి సౌఖ్యనాశముం జేయును.

౮ కటావర్తి = కర్ణశంఖముల మధ్యభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి మరణముం జేయును.

౨ శంఖావర్తి = కటనయనాంతమధ్యభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౨ ఘోటావర్తి = కటశంఖముల మీదిభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి మిత్రనాశమును జేయును.

౨. హన్వావర్తి = గండఘోట సమీప బాహ్యభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి అధిక దారిద్ర్యమును జేయును.

౧ క్రోడావర్తి = బాహుమధ్యభాగమందు సుడి గలది అధిపతికి మరణమునుం జేయును.

౧ ఘోణావర్తి = ఘోణయందు సుడి గలది. అధిప-

యశ్వములనన్నిటినియుద్ధమందు నశింపఁజేయును.

౧ నేవన్యావర్తి=అపానముక్రింద నున్న పల్లమందు సుడిగలది. అధిపతికి పీడను జేయును.

౨ కుక్ష్యావర్తి=కుక్షులయందు సుడులుగలది. అధిపతికి ఆగ్రసి జేయును.

౨ పార్శ్వావర్తి=కటములకు వెనుకను సుడులుగలది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౨ జాన్వావర్తి=మోకాళ్లమీద సుళ్లుగలది. ఈగుఱ్ఱము శాలయందుండెనేని అధిపతిని రోగపీడను శత్రుబాధను రాజ్యభ్రష్టత్వమును బొందించును. ఎక్కినచో శోకానలదగ్ధదహని జేయును.

౨ జానుపృష్ఠావర్తి=మోకాళ్లవెనుక సుడులు గలది. అధిపతిని సంతానముతోఁగూడ నశింపఁజేయును.

౨ జానుపార్శ్వావర్తి=మోకాళ్ల పార్శ్వములయందు సుడులుగలది. అధిపతియున్నను నశింపఁజేయును.

౨ మందరావర్తి=జానువుల వెలపలిభాగములయందు సుడులుకలది. అధిపతిని సంతానముతోఁగూడ నశింపఁజేయును.

౮ జంఘావర్తి=పిక్కలయందు సుడుల్లు గలది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౮ కళావర్తి=పిక్కల క్రిందిభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతి కులక్షయమును జేయును.

౮ కూర్చావర్తి=కళల క్రిందిభాగములయందు సుడులు గలది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౮ కుక్షికావర్తి = కూర్చముల క్రిందిభాగములయందు సం
దులుగలది.

౨ కక్షావర్తి = కరమూలముల వెనుకభాగములయందు
సుడులుగలది. అధిపతికి యుద్ధాపజయమును జే
యును.

౧ హృదయావర్తి = క్రోడపీఠోదర్శ మధ్యభాగమందు
సుడిగలది. అధిపతికి అశుభమును జేయును.

౧ ఉదరావర్తి = హృదయనాభిమధ్యభాగమందు సుడి
గలది. అధిపతికి ఉదరరోగమును జేయును.

౧ నాభికావర్తి = బొడ్డుయందు సుడిగలది. అధిపతి
కి ఉదరరోగమును జేయును.

౮ కుక్షిస్ఫురణావర్తి = ప్రక్కలయందు ధ్రువములు కా
కరెండేని సుడులుగలది. అధిపతికి శత్రువులవల్ల క్షో
భమును గల్గజేయును.

౨ మన్యావర్తి = కంఠపార్శ్వముల మీదిభాగములయం
దు సుడులుగలది. అధిపతికి మరణమును జేయును.

౧ గ్రీవావర్తి = శిరోభుజముల మధ్యభాగమందు సుడిగ
లది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౧ గళావర్తి = కుత్తుకయందు సుడిగలది. అధిపతికి
యుద్ధమరణమును జేయును.

౨ స్కంధావర్తి = గ్రీవకు ఉపరిభాగములయందు సు
డులుగలది. అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.

౨ వహావర్తి = కేశాంతసమీపభాగములయందు సుడు
లుగలది. అధిపతికి అశుభమును జేయును.

౧ శోకస్థావర్తి = జత్రుదేశములయందు సుడిగలది. అ

ధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును-

౧ కకుదావర్తః=మూపురమందు సుడిగలది. అధిపతికి సౌఖ్యనాశమును జేయును-

౧ ఆసనావర్తః=రౌతుకూర్చుండెడి స్థలమందు సుడిగలది- అధిపతికి మరణమును జేయును-

౧ శ్రీకావర్తః=వెనుపూసయందు సుడిగలది- అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును-

౧ జఘనావర్తః=వెన్నుపూసయొక్క వెనకభాగమందు సుడిగలది- అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును-

౨ పుచ్ఛావర్తః=వాలమూలపార్శ్వములయందు సుడులుగలది- అధిపతికి పరదారనిమిత్తకమయిన నాశమును సంభవింపజేయును.

౧ గుదావర్తః=తోక క్రిందిభాగములయందు సుడిగలది- ఉదరరోగమును జేయును-

౨ స్థూరావర్తః=వక్రసక్థుల క్రిందిభాగములయందు సుడులుగలది- అధిపతితోఁగూడ శత్రువులచేత వధింపఁబడును-

౨ బీజావర్తః=అండములయందు సుడులుగలది- అధిపతికి పుత్రశోకమును జేయును-

౨ కోశావర్తః=మేహనమందు సుడులుగలది- అధిపతికి కాయక్లేశమును పుత్రనాశముఁ జేయును-

౨ భాసలావర్తః=గుదపార్శ్వభాగములయందు సుడులుగలది- అధిపతికి కీడును జేయును-

౨ స్ఫిగావర్తః=తొడలయందు సుడులుగలది- అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును-

౨ పాదావర్తి = కాళ్లయందు సుడులుగలది. అధిపతికి ఐశ్వర్యనాశనము జేయును.

ఈచెప్పిన ౧౨౩ సుడులు చెప్పఁబడిన ప్రదేశములయందు తొలఁగక యుండెనేని అధికఫలమునిచ్చును. చెప్పఁబడిన ప్రదేశమునకు పార్శ్వభాగముల యందుండెనేని మధ్యఫలమునిచ్చును. చెప్పఁబడిన ప్రదేశమునకు దిగువనుండెనేని హీనఫలమునిచ్చును.

సత్త్వప్రకరణము.

సత్త్వములు సాత్త్వికసత్త్వములును రాజససత్త్వములును తామససత్త్వములును అని మూడు ప్రకారములు.

అందు సాత్త్వికసత్త్వములు ఏడు.

౧ బ్రహ్మసత్త్వము = కామమును క్రోధమును లేనిది.

౧ ఋషిసత్త్వము = మదమును మోహమును ద్వేషమును లేనిది.

౧ ఇంద్రసత్త్వము = తేజోవైభవము కలది.

౧ కుబేరసత్త్వము = ఆటపాటలకు మిక్కిలి సంతసించెడిది.

౧ యమసత్త్వము = మాయయును రాగమును మోహమును లేనిది.

౧ గంధర్వసత్త్వము = సంగీతప్రియత్వమును సుతచింతియును ప్రసన్నత్వమును కలది.

౧ వరుణసత్త్వము = శౌర్యమును శుచిత్వమును లప్రియత్వమును కలది.

ఈయేడును ఉత్తమములు.

రాక్షససత్వములు ౬౹-

౧ రాక్షససత్వము = అధికాహారమును నిద్రాళుత్వ
మును కోపస్వభావమును కలది.

౧ అసురసత్వము = గర్వమును శౌర్యమును రౌ
ద్రత్వమును కలది.

౧ పిశాచసత్వము = ఆహారశక్తియును భయమును అ
శుచిత్వమును కలది.

౧ పితృసత్వము = ఆహార బాహుళ్యమును దుర్బల
త్వమును దుస్స్వభావమును కలది.

౧ సర్పసత్వము = కోపస్వభావమును చంచలత్వము
ను భయమును కలది.

౧ పక్షిసత్వము = అధికాహారమును అశుచిత్వము
ను చంచలత్వమును భయమును కలది-

ఈ౹రూ౬ును మధ్యములు ౭౦-

తామససత్వములు ము౹డు.

౧ పశుసత్వము = ఆకలియును జడత్వమును అల
సత్వమును బలుపును. కలది.

౧ మత్స్యసత్వము = భయశీలత్వమును సంతతా
హారత్వమును జలప్రియత్వమును కలది.

౧ వృక్షసత్వము = జడత్వమును చింతాస్వభావము
ను నిద్రాళుత్వమును అలసత్వమును కలది.

ఈమూడును అధమములు.

సత్వప్రకరణముసమాప్తము.

ఛాయా ప్రకరణము.

ఛాయ యనఁగా సూర్యునిని ఆకాశమునును కప్పి వ్యాపించియుండెడి మేఘము భంగిని అశ్వశరీరమందున్న సకలలక్షణములనును ఆవరించి ప్రకాశించెడి కాంతి విశేషము.

అందు శుభచ్ఛాయలు మూడు

౧ పార్థివి = నానావర్ణములు కలిగి స్నిగ్ధమై నేత్రప్రియమై నిగనిగ మెఱయుచుండునది.

౨ ఆగ్నేయి = బంగారమువలెనును పగడమువలెనును ప్రకాశించునది

౩ వారుణి = నీలమేఘమువలెనును నల్లగలువవలెనును నిర్మలోదకమువలెనును ప్రకాశించెడిది.

అశుభచ్ఛాయలు రెండు.

౧ వాయవి = చాంచల్యంబును పరుషత్వంబును కలది.

౨ నాభసి = అల్పమై ఆకాశసమానమైనది.

ఈరెండు ఛాయలునుగల గుఱ్ఱములు అల్పాయుష్యులగును.

అశుభలక్షణములెన్నియున్నను మంచిఛాయగలిగిన జాత్యశ్వమాయెనా ఆయుశ్శుభములవల్లనైనహానికలుగదు.

ఛాయా ప్రకరణము సమాప్తము.

గంధ ప్రకరణము.

అశ్వములు సుగంధియనియు దుర్గంధియనియును రెండుప్రకారములు గలవి.

నేత్రములయందును కర్ణములయందును ముఖమందును నాసాపుటములయందును చెమటయందును మూత్రపురీషములయందును, ఆజ్య (నేయి) గంధమువలెనయినను దుగ్ధ (పాలు) గంధమువలెనయినను గజమదగంధమువలెనయినను పుష్పగంధమువలెనయినను ఉన్నగంధముగలది సుగంధియనఁబడును- ఇదిశుభమయినది.

నేత్రములయందును కర్ణములయందును ముఖమందును నాసాపుటములయందును చెమటయందును మూత్రపురీషములయందును మత్స్యగంధము వలెనయినను రుధిర (నెత్తురు) గంధమువలెనయినను శవ (పీనుగు) గంధమువలెనయినను మార్జాలగంధమువలెనయినను గర్దభగంధమువలెనయినను వరాహ గంధమువలెనయినను శునక (కుక్క) గంధమువలెనయినను ఉన్నగంధముగలది దుర్గంధియనఁబడును- ఇది యశుభమైనది.

గంధప్రకరణము సమాప్తము.

స్వరప్రకరణము.

అశ్వములు సుస్వరములనియును దుస్స్వరములనియును రెండువిధములు-

వీణాధ్వనివలెనయినను, మృదంగధ్వనివలెనయినను దుందుభిధ్వనివలెనయినను క్రౌంచధ్వనివలెనయినను మేఘధ్వనివలెనయినను సింహధ్వనివలెనయినను వ్యాఘ్రధ్వనివలనైనను ఉన్నసకిలింత గలది సుస్వర మనఁబడును- అధిపతికి శుభమును జేయును.

భిన్నమై సూక్ష్మమై పరుషమై గద్గదమై శిథిల

వలెనయినను ధ్వజము వలెనయినను తెల్లని పుండ్రము ఘోణయందైనను ప్రోథమందైనను లలాటమందైనను కలది. ఇది అధిపతికి విజయమును జేయును.

౨ లలాటమందు చంద్రునివలెనయినను అర్ధచంద్రుని వలెనయినను మణి వలెనయినను ముగ్గ వలెనయినను వజ్రము వలెనయినను పుండ్రము కలది. అధిపతిని విజయము గలవానిని గాను సమస్తమంగళములకును అన్నభూమిప్రయోజనాని గాను జేయును.

దుష్పుండ్రములు అయిదు.

౧ తెల్లనివర్ణమైనను అన్యవర్ణమైనను శరీరమందు కలదై తెల్లని వర్ణముకంటె అన్యమయ్యెను విషమమయ్యెను భిన్నమయ్యెను విరిగి పోయిన చట్టివలెనయినను సంకెల వలెనయినను పాశము వలెనయినను అడ్డముగానయినను పుండ్రము ప్రోథమందయినను లలాటమందయినను కలది. ఇది అధిపతికి అశుభమును జేయును.

౨ నీలలోమవత్పుండ్రి = నల్లని వెంట్రుకలు మధ్యమందుగల తెల్లని పుండ్రము కలది.

౩ రక్తలోమవత్పుండ్రి = యెఱ్ఱని రోమములు మధ్యమందుగల తెల్లని పుండ్రము కలది.

౪ పింగళలోమవత్పుండ్రి = పచ్చని రోమములు మధ్యమందుగల తెల్లని పుండ్రము కలది.

౫ పింగళరేఖావత్పుండ్రి = పచ్చని చారలుమీదగలని పుండ్రము కలది.

పుండ్ర ప్రకరణము సమాప్తము.

పుష్ప ప్రకరణము.

పుష్పము లనఁగా అశ్వముల యొక్క సర్వావయవముల యందు నున్న నానా వర్ణపు చుక్కలు.

పుష్పగుణములు.

౧ కనకపుష్పి=పచ్చని చుక్కలు గలది. ఇది శ్రేష్ఠము.

౨ శ్వేతపుష్పి=తెల్లని చుక్కలు గలది. అధిపతికి శుభమును జేయును.

౩ శుభావర్త ప్రదేశగత శోణపుష్పి=శుభావర్తము లుండెడి స్థలములయందు యెఱ్ఱని చుక్కలు గలది. అధిపతికి శుభమును జేయును.

పుష్పదోషములు.

౧ కపిలపుష్పి=కపిలవర్ణపు చుక్కలు గలది. అధిపతిని నశింపఁజేయును.

౨ శుభావర్తాన్య దేశగతశోణ పుష్పి=శుభావర్తములు లేని ప్రదేశముల యందు ఎఱ్ఱని పుష్పములు గలది. అధిపతికి అశుభమును జేయును.

తెల్లనిగుఱ్ఱమునకు వీపునఎఱ్ఱని మచ్చ యుండెనేని అధిపతికి యశముఅగునట్లు చేయును.

పుష్ప ప్రకరణము సమాప్తము.

వయఃపరిమాణ ప్రకరణము.

వ్యంజనములనుపట్టి వయస్సునిర్ణయింపఁబడును. వ్యంజనము లనునవి అయిదుసంవత్సరములకు తరువాతను దంతములయందు కలిగెడి విశేషములు. అవి గా

౧ కృష్ణము = నలుపు.

౨ హారితము = పసుపు గలిసిన తెలుపు.

౩ శుక్లము = తెలుపు.

౪ శ్యావము = గాఢశ్యామము.

౫ మాణిక = ఈనవన్నె.

౬ శంఖము = చంద్రాకృతి.

౭ ఉలూఖలము = గాడిబడుట.

౮ చలనము = ఊగుట.

౯ పతనము = పడుట.

ఈ నవ వ్యంజనములకు జరిగెడి క్రమము:— మొదటిది కృష్ణవ్యంజనము మునిపండ్లయందు పుట్టిన మొదలు ఒక్క సంవత్సరము. అదే నడిమి రెండు పండ్లయందును పుట్టిన మొదలు మఱియొక సంవత్సరము. అట్లే కడపటి రెండు పండ్లయందుగా పుట్టిన మొదలు మఱియొక సంవత్సరము. ఈ ప్రకారముగా వ్యంజన మొక్కొక్కదానికి మూడు సంవత్సరములు జరుగును. ఈ ప్రకారము మిగిలిన వ్యంజనములకును జరుగును. ఇట్లు వ్యంజనమొక్కొక్కదానికి మూడు సం॥ చొ॥ వ్యంజనములు తొమ్మిదింటికి సంవత్సరములు ఇరువదియేడు, ఇవియును మొదటి అయిదు సంవత్సరములును కూడితే ముప్పది రెండు సంవత్సరము లగును. ఇట్లు అశ్వముల వయస్సును నిర్ణయింపవలెను.

అశ్వములకుండు లక్షణములెన్నియును నలుబది అందు ౧౨, మీదట చెప్పబడిన వ్యంజనములను అశ్వినీ యొక్క దంతములు. అందు మీది వరుసను ఆయా క్రిందివరుసను నమలుటు.

దంష్ట్రాంకరములు అనఁగా కోరలు నాలుగు-
హనుజములు అనఁగా నవిలెడిపండ్లు ఇరువది యెనిమిదియును-
వయః పరిమాణ ప్రకరణము
సమాప్తము

మహాదోష ప్రకరణము-

దంతదోషములు-

౧ అసితదంతి=నల్లనిపండ్లు కలది- సంపన్నాశనము చేయును-

౨ విషమదంతి=పంక్తి చక్కగా నుండక లోపలికి యైనను వెలుపలికి యైనను ఒరిగిన పండ్లు కలది- పుత్ర శోకమును చేయును-

౩ శుక్తదంతి=చిప్పలవంటి పండ్లు గలది- అధిపతిని క్షుత్పిపాసలచేత బాధలు పొందఁ జేయును-

౪ హీనదంతి=నలుబది దంతములకు తక్కువయైన దంతములు గలది- అధిపతిని సంతాన హీనునిగా నశింపఁ జేయును- మిత్రభయమును శత్రువృద్ధిని చేయునని కొందఱందురు.

౫ అధికదంతి=నలుబది దంతములకన్న నెక్కుడు దంతములు కలది- ప్రజలతో విభుని గూడ జనులనిదు చూచి నశించును-

౬ పుష్పపళ్ళు గలది సంపన్నాశమును చేయును-

౭ కరాళదంతి=క్రింది పండ్లు పెద్దవయినను మీది పండ్లు పెద్దవయినను పొడవు గల దంతము గలది- కులక్షయమును చేయును.

౮ వికరాళదంతి=గోవులదంతములవంటిపండ్లయినను మనుష్యులదంతములవంటిపండ్లయినను కలది- కులక్షయమును జేయును-

౯ దంతార్గళము=ఎడ మోడగానున్న పండ్లు కలది- కులక్షయమును జేయును-

౧౦ మూలదంతి=పండ్లన్నియు వచ్చినాని మొదట జే లు పండ్లు గలది- కులక్షయమును జేయును-

౧౧ సారమేయదంతి= శునక దంతములవంటిపండ్లు గలది- అశుభమును జేయును-

౧౨ సూకరదంతి=పంది పండ్లవంటి పండ్లు గలది- అశుభమును జేయును-

౧౩ బిడాలదంతి=పిల్లిపండ్లవంటి పండ్లు గలది- అశుభమును జేయును.

౧౪ రూఢదంతి=పండ్లూడవలసిన కాలమందు ఊడని పండ్లు కలది- అధిపతికి మరణమును జేయును-

౧౫ జాతదంతి=పుట్టినప్పుడు దంతములతోఁ గూడ పుట్టినది అధిపతికి అశుభమును జేయును-

౧౬ జాతదంష్ట్రము=పుట్టినప్పుడు కోరలు కలిగి పుట్టినది, అధిపతికి అశుభమును జేయును-

అండదోషములు-

౧ ఇంద్రవృద్ధి=అయిదు సంవత్సరములయినను అండములు మొలవక సురత యోగ్యతలేకుండ నున్నది తాను నశించును- అధిపతిని నశింపఁజేయును.

౨ ఏకాండి=ఒక్క యండము కలది- పుత్ర సహితముగా అధిపతిని నశింపఁ జేయును-

౩ త్ర్యండి=మూడు అండములు గలది- పుత్రసహిత

ముగా అధిపతిని నశింపఁ జేయును.

౪ వివిధవర్ణాండి=నానావర్ణములు గల అండము లు గలది. అధిపతి పుత్ర మిత్రులను నశింపఁజేయును.

౫ లంబాండి=మిక్కిలిగా వ్రేలుచున్న అండములు గలది. అధిపతి కౌతుకమును హరించును.

౬ లోమశాండి=మిక్కిలి వెంట్రుకలు గల అండములు గలది. అధిపతి కౌతుకమును హరించును.

౭ మార్జాలాండి=పిల్లి అండములవంటి అండములు గలది. అధిపతికి అపజయమును జేయును.

౮ మర్కటాండి=కోతి అండములవంటి అండములుగలది. అధిపతికి అపజయమును జేయును.

౯ జాతాండి=పుట్టఁగా పుట్టిన అండములుగలది. అధిపతికి గృహదాహమును జేయును.

కేశదోషములు

౧ జటామిశ్రకేశి=జడలు కట్టిన వెంట్రుకలు గలది.

౨ సీమంతకేశి=పాపిటలోఁ గూడిన వెంట్రుకలు గలది.

౩ ముంజకేశి=భుజం వెంట్రుకలు గలది.

ఈమూడును అధిపతికి సుఖనాశనమును చేయును.

౪ హీనకేశి=కేశములు లేకుండ పుట్టినది.

౫ హీనపుచ్ఛి=తోక మిక్కిలి సన్నముగా నున్నది.

ఈరెండును(౪-౫) అధిపతిని సంతానశూన్యుని జేయును.

౬ లోమశోష్ఠి=ఓష్ఠమందు కఠినమైనలోమపుంజము కలది. అధిపతిని నశింపఁజేయును.

వర్ణదోషములు.

౧ కృష్ణశీర్షా = నల్లని శిరస్సు కలది.

౨ కృష్ణప్రోథ = నల్లని ప్రోథము కలది.

౩ కృష్ణపృష్ఠ = నల్లని వెలపు కలది.

౪ కృష్ణధరి = నల్లని అధరోష్ఠము కలది.

౫ కృష్ణోదరి = నల్లని కడుపు కలది.

౬ కృష్ణమేహన = నల్లని మేహనము కలది.

౭ కృష్ణతాలువు = నల్లని దవుడలు కలది.

౮ కృష్ణజిహ్వ = నల్లని నాలుక కలది.

ఈ యెనిమిది యోగ అధిపతికిని తనకును యుద్ధమరణమును జేయును.

౯ భిన్న శిరోవాలవర్ణి = శరీర మందంతట నొక్క వర్ణమును శిరోవాలములయందు మఱియొక వర్ణమును గలది. అధిపతికి మరణమును జేయును.

౧౦ దీప్తపుచ్ఛ = శరీరమందంతట తెల్లని వర్ణమును తోకకొనను మఱియొక వర్ణమును కలది. అధిపతికి కౌతుక నాశమును జేయును.

౧౧ త్రిసవి = తెల్లని శరీరమును నల్లనైయుండు మెడయును శిరస్సును గలది. అధిపతి ధనము సంతతిని నశింపజేయును.

౧౨ నీలగ్రీవి = శరీరమందంతట తెల్లని వర్ణమును కంఠమందు నల్లని వర్ణమును గలది. అధిపతియొక్క ధనమును కీర్తిని నశింపజేయును.

౧౩ ముసలి = మూడు కాళ్లయందు తెల్లని వర్ణమును ఒక్క పాదమందు అన్యవర్ణమును గలది.

౧౪ విషమపాద = ఒక్క పాదమందు తెల్లని వర్ణము

ను అన్యపాదములయందు, అన్యవర్ణమును గలది-
ఈరెండును (౧౩-౧౪) అధిపతికి అశుభమును జే
యును-సుడుటచుక్క యుండెనా ఈదోషము క
లుగదు-

౧౫ అవఘటము= పులివలె నానావర్ణములు గలది- అ
దిమిక్కిలి కీడును జేయును గాన అధిపతి తనదేశము
నదానిని ఉంచక పరిహరింపవలయును-

ప్రసవదోషములు.

౧ యమళప్రసూతము=కవగాపుట్టినది-
౨ దివాజాతము=పగలుపుట్టినది-
ఈరెండును అధిపతియింటిని దహింపజేయును గాను
క దీనిని దానము చేయవలయును-

ఆవర్తదోషములు-

౧ కకుదావర్త=మూపురమందు సుడిగలది- అధిపతికి
సౌఖ్యనాశమును జేయును-
౨ శాకసావర్త= జత్రుదేశములయందు సుడులుగలది.
అధిపతికి యుద్ధమరణమును జేయును.
౩ జాన్వావర్త=మోకాళ్ల మీద సుడులుగలది. ఈగు
ణములోనున్న యెద్దును అధిపతికి రోగవేదనను
జేయును-
౪ కక్షావర్త= కక్షములయందు సుడులుగలది- శత్రు
వులవలన వేదన, చోరవేదన, రాజ్యభ్రష్టత్వ
ము, వీనిని జేయును- దీనిమీద సైక్కినచో శోకా
నలదగ్ధుండగును.
౫ హృదయావర్త= హృదయమందు సుడిగలది. అ

పతికి అశుభమును జేయును.

౬ ధ్రువహీనము= దశ ధ్రువములలోనే దైనను ఒక్క ధ్రువము తక్కువగాఁగలది. ఈగుఱ్ఱము అధిపతికి అశుభమును జేయును. తాను అల్పమైన ఆయుర్దాయము కలదౌను.

జిహ్వాదోషములు-

౧ గోజిహ్వ= ఆవునాలుకవంటి నాలుకకలది- అధిపతికి రోగములను జేయును.

౨ అహిజిహ్వ = పాముసాలుకవంటినాలుకకలది. అధిపతికి అశుభమును జేయును.

సామాన్యదోషములు.

౧ ఖరసారము= గర్దభము ఆకృతివంటి ఆకృతియయినను దానివర్ణమువంటి వర్ణమయినను దానిస్వరమువంటి స్వరమయినను కలది- అధిపతికి పుత్రమిత్రహానిని జేయును.

౨ నపుంసకము= మృదువై ఉత్థానములేని మేఢ్రముగలది. అధిపతికులక్షయమును చేయును.

౩ స్తని= మూత్రకోశ పార్శ్వమందు స్తనాకారదీర్ఘచర్మవిశేషముగలది. అధిపతిని నశింపఁజేయును గనుక దీనిని స్వదేశమున నుండనీయఁ గూడదు.

౪ మస్తకహీనము= చిన్నతలకలది- అయిదు సంవత్సరములలో తానుమృతిబొందును. బ్రతికినా అధిపతిని అతనికులమునుసు నశింపఁజేయును-

౫ మార్జాలకర్ణి = పిల్లిచెవులవంటి చెవులుగలది- అశుభమును జేయును.

౬. దీనముఖి = చిన్నఁబోయియుండెడి ముఖము కల
ది. ఇదిఅల్పాయువగును.

ఇద్ది శ్రీపరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులయ్యవారలుఁ గారిచే
రచింపఁబడిన

హయలక్షణసారము.